

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1268530/3

בבית הדין הרבני אזורי אשקלון

לפני כבוד הדיינים:

הרב מאיר כהנא – אב"ד, הרב שלמה צור, הרב דניאל גודיס

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר מרדכי שיינין)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר דוד חסן)

הנדון: ניהול תביעת גירושין מחו"ל באמצעות מורשה וזום כאשר הנתבע מתנגד

החלטה

בפני בית הדין תביעת האשה לחיוב הבעל בגט.

מדובר בני זוג שחיו יחדיו בארה"ב במשך שבע עשרה שנה, ולהם חמישה ילדים. לאשה אזרחות אמריקאית, ולאיש אזרחות ישראלית ואמריקאית, ובזמן שהותו של הבעל בארץ ישראל פתחה האשה תיק לתביעת גירושין, וביקשה להוציא נגד הבעל צו עיכוב יציאה מהארץ, ובית הדין נעתר למבוקש. בית הדין קיים שני דיונים כדי לבחון אם אפשר לסיים את התביעה בהסכמה, אולם לא היתה הסכמה בין הצדדים.

לדיונים הופיעו האיש ובא כוחו, אך האשה לא הופיעה בטענה שקשה לה לעזוב את ארה"ב הואיל והיא מטפלת בחמשה ילדים. לאשה יש עורכת דין המייצגת אותה, והיא זו שהופיעה בבית הדין והציגה את תביעות האשה, כמו כן, העלה בית הדין את האשה בשיחת טלפון חזותית.

ביום 15.3.2021 הורה בית הדין על הגשת סיכומי ביניים, מכיוון שלטענת התובעת, די בדברים שנאמרו בפני בית הדין ובמסמכים שהוגשו, כדי לחייב את הבעל בגט, אף ללא דיון נוסף. לאחר עיון בסיכומי הביניים הורה בית הדין על הגשת מסמכים נוספים ועל הגשת תגובות.

בטרם יפסוק בית הדין את הדין בשאלה הכבדה, האם יש בחומר שבפני בית הדין כדי להכריע את הדין בתביעת האשה לחיוב הבעל בגט, נדרש בית הדין לתביעה עקרונית של הבעל, שאינו מוכן לקיים את הדיונים ללא נוכחות פיזית של האישה כשהוא עצמו חייב להתייצב לדיונים.

עניינה של החלטה זו להכריע בשאלה מקדימה:

האם ניתן בנידון דין לפסוק את הדין ללא קיום דיון בנוכחות התובעת המתגוררת בחו"ל, על סמך הופעתה בפני בית הדין בשיחה חזותית ועל סמך המסמכים שבפני בית הדין?

לאחר העיון בדבר נחלקו הדעות בין דייני בית הדין.

דעת הרוב בעניין זה היא, שלא ניתן לפסוק את הדין בנידון דין ללא קיום דיון בנוכחות התובעת. לפיכך בית הדין מורה על קיום דיון נוסף, שבו תידרש התובעת להופיע פיזית בפני בית הדין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דעת המיעוט היא כי בנסיבות המיוחדות של הנידון דידן ניתן לפסוק את הדין ללא קיום דיון נוסף במעמד הצדדים.

הדין נפסק כדעת הרוב, ולפיכך בית הדין מורה לאשה להודיע לבית הדין בהקדם האפשרי, מתי היא תוכל לשהות בישראל למשך 7 ימים ברצף [בהודעה מראש של 30 יום לפחות]. עם קבלת הודעת האשה יסדר בית הדין את יומנו כך שניתן יהיה לקיים דיון ארוך אחד או שניים, לפי הצורך, בימים אלו, ואז ניתן יהיה להכריע את הדין.

נימוקי דעת הרוב

מקום מושבם של בני הזוג היה בחו"ל. לאשה יש אזרחות אמריקאית בלבד, ולבעל אזרחות אמריקאית ואזרחות ישראלית. הבעל הגיע לארץ כדי לטפל בעצמו מבחינה נפשית, והאשה הוציאה כנגד הבעל צו עיכוב יציאה, ומינתה מורשה מטעמה כדי שייצג אותה במהלך הדיונים. האשה טענה שאינה יכולה לבוא מארצות הברית לדיונים הואיל והיא צריכה לטפל בחמישה ילדיהם. בית הדין קיים שני דיונים בלי נוכחות האשה, אלא ע"י בא כחה, וגם התנהלה שיחה עם האשה בטלפון שיש בו מצלמה כדי להסביר את תביעותיה, והבעל הופיע הוא וב"כ. בית הדין ניסה להביא את הצדדים להסכמות לכאן ולכאן, אך הניסיון לא צלח. הבעל תובע שהאשה תופיע לפני בית הדין קודם שבית הדין יתן החלטה, והאשה מתנגדת הואיל ומטפלת בחמשת ילדיהם, ויש לה קושי גדול להגיע לארץ ולנהל את התביעה בפני בית הדין.

א. חיוב להשוות בין התובע לנתבע

איתא בגמ' שבועות (ל): "ת"ר בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב ואחד עומד, אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך". ופי' רש"י (שם): "שלא יראה חבירו שמכבדין אותו יותר ממנו ויסתתמו דבריו". עוד איתא בגמ' שם (לא): "מניין לשנים שבאו לדין אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצטלית בת מאה מנה שאומרים לו לבוש כמותו או הלבישהו כמותך, ת"ל מדבר שקר תרחק". ופי' רש"י (שם): "לבוש כמותו - שלא תגרום לנו לישא לך פנים, או יסתתמו דברי שכנגדך מפני חשיבותך ויאמר איך יאמינו כי בית דין על אדם חשוב כזה. מדבר שקר תרחק - וכיון שאיש מריבו מסותם מעמיד זה את שקרו". וכן כתב הרמב"ם (פכ"א מסנהדרין ה"א-ה"ג), וז"ל:

"מצות עשה לשפוט השופט בצדק שנאמר בצדק תשפוט עמיתך. אי זהו צדק המשפט, זו השויית שני בעלי דינין בכל דבר, לא יהא אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך, ולא יסביר פנים לאחד וידבר לו רכות, וירע פניו לאחד וידבר לו קשות.

שני בעלי דינין שהיה אחד מהם מלובש בגדים יקרים והשני מלובש בגדים בזויים אומר למכובד או הלבישהו כמותך עד שתדון עמו או לבוש כמותו...

לא יהיה אחד יושב ואחד עומד אלא שניהם עומדים..."

וכן כתבו הטור ושו"ע (סימן י"ז ס"א).

והגם שלענין מלבושים כתבו האחרונים שהאידינא לא מקפידים בבתי הדין שיהיו לבושים באותו מלבוש, מכל מקום כתב הסמ"ע שם (סק"ב) לדקדק מלשון הגמ' דוקא שאחד לבוש סמרטוטין והשני לבוש איצטלית בת מאה מנה, מה שאין כן כשאין הבגדים בזויים כל כך, אף שאינם יקרים כמו מלבושי השני אין קפידא בדבר, וכ"כ הש"ך שם (סק"ב). ובבאר הגולה (סק"ד) כתב בשם מהרש"ל שגם בזה אין בידינו להעמיד משפט הדת על תלו, אבל נאמר לו אל תירא בהתהלךך בבגדים פחותים כי יקוב הדין את ההר. ובפ"ת שם (סק"ב) כתב שכן מבואר בברכ"י

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכנה"ג, אבל בש"ך מבואר שאין צריך לומר. אלא שלעיל הבאנו דברי הש"ך דכל שאין הבגדים בזויים כל כך, הגם שאינם יקרים כבגדי השני אין קפידא.

ועכ"פ הדבר פשוט שאין דברי האחרונים הנ"ל, אלא לענין קפידא בהשוויית הלבושים של התובע והנתבע, אולם בשאר דברים פשיטא שיש להשוות בין הצדדים, ובזה ליכא למימר שאין בידינו להעמיד את הדת על תלה, ופשיטא שגם האידנא יש להקפיד שלא יהא אחד יושב ואחד עומד, אחד מדבר כל צרכו, ואחד אומר לו קצר דבריך. וכן הוא במאירי שבועות (ל): "מצות עשה לדיין שישוה את כל דרכיו אצל הבעלי דין שנאמר בצדק תשפוט עמיתך, כיצד לא יאמר לאחד שישב ולאחר שיעמוד וכו', אלא ישוה בהם את הדרכים, עד שלא יסתמו טענות כל אחד מהם, במה שרואה מכבוד חברו בדברים אלו וכיוצא בהן". ע"כ. הא קמן מבואר במאירי שלא דוקא במה שמנו חז"ל, אלא בכל העדפה שנותנים לאחד על חבירו, ויש חשש שיסתמו טענותיו, בזה מבטל הדיין מצות עשה דבצדק תשפוט עמיתך.

חיוב ההשוואה בין הצדדים הוא גם היכא שלא מראה הדיין העדפת אחד על השני, אלא שנוהג באחד לא כמו שנוהג עם חבירו, שהרי כתב הסמ"ע שם (סק"א) דלאו דוקא אם אמר לאחד קצר דבריך ולשני אמר דבר כל צרכך, אלא אף אם רק אמר לאחד מהם קצר דברך אינו צדק, וכ"כ כנה"ג שם (הגה"ט סק"א) בשם הב"ח והסמ"ע, והוסיף וכתב שגם אם אמר לאחד דבר כל צרכך ולשני לא אמר, אסור.

ובמרדכי שבועות (סימן תשסא) כתב שנשאל הר"מ אם הנתבע אומר אני חפץ שישבו אוהבי וקרובי אצלי כשאני טוען עמכם, כדי שלא יסתמו טענותי כי אתם הרבים, או דלמא מצו השותפים למימר לא נגלה טענותינו בפני קרוביך, דלמא מרמזי לך רמוזי לטעון. והשיב דאף השותפין אין לישב שמה, אלא אותו שטוען דוקא, דטענתיה דנתבע טענה שמסתמין טענותיו, כי שנים או שלשה יודעים להערים ולמצוא טענות יותר מן האחד, ואיכא למיחש דלמא מרמזי ליה רמוזי ואסתתמיה טענתיה וכו', ולא גרע מאחד לבוש אצטלא וכו', וחכמי התלמוד לא יכלו לכתוב כל הדברים הגורמים לסתום הטענות של בעלי הדינין, אלא כתבו קצת, ותן לחכם ויחכם עוד, ועוד שאומר בהדיא שמסתמין טענותיו בכך, הלכך השותפים יבררו להם אחד מהם לטעון בשביל כולם וכו'. ע"כ. ומעין דברי המרדכי כתב הרשב"א בתשו' ח"א (סימן אלף קז), וכ"כ מרן השו"ע שם (ס"ד). הא קמן דלאו דוקא מה שאמרו חז"ל, וכל שכן אם אומר שמסתמין טענותיו בכך.

עוד חזינא מה שהביא מרן הב"י בבדק הבית (סימן יד) בשם ספר התשב"ץ קטן (סימן תקטו), וז"ל:

נשאלתי על אחד שהזמינוהו לדין גדולי העיר ופרנסיה אשר כל דברי העיר נחתכין על פיהם, והנדון אומר איך אדון בעיר הזאת והלא אימתכם מוטלת על הדיינים, וגם טענותי יסתמו בפניכם, אמרתי כי טוב הדבר על הדיינים ועל הנידונים לילך במקום הסמוך, וכיוצא בזה ראיתי את רבי זקני שהתיר לנדיב רבי אליעזר שלא לבוא לדין עם הנדיב רבי אברהם לטריויש מפני שהיה ראש העיר וכולם נשמעים אליו, ורבינו שמשון ב"ר אברהם התיר לחתנו הדר בטריויש שלא לבוא בדין בטריויש מפני כיוצא בזה וכו', כדי שיצא דין אמת לאמתו ואיש על מקומו יבוא בשלום, שמואל בן הרב ה"ר אלחנן ז"ל.

ובשו"ת בנימין זאב (סימן תיח הובא בקצרה בדרכ"מ סימן יז סק"א) הביא דברי התשב"ץ הנ"ל ושכן כתב המרדכי בתשובה, וז"ל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"קבלה מפי גדולים כאשר עשיר מוחזק מוציאים אותו ממקומו, וזה היה מעשה בטרוייש והוציא ר"ת ורבינו שמואל הר"ר וויילן מטרוייש לדון בעיר אחרת וכו', הא קמן כמה גדולים הוציאו מוחזק ועשיר מבית דינו, ואמרינן נמי בפ' שבועת העדות בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא א' עומד וא' יושב, א' מדבר כל צרכו וא' אומר לו קצר דבריך, ועוד מניין לב' שבאין לדין א' לבוש סמרטוט וכו', ועוד שם מדביתו דרב דהיה לה דינא קמיה דרב נחמן [...] חש רב נחמן ולכן לא רצה להושיבה, וכמה היו הקדמונים נשמטין מחשש טענת סיתום טענות."

דברי התשב"ץ והמרדכי והבנימין זאב הובאו ברמ"א (סימן יד ס"ס א), וז"ל: "עשיר מוחזק לאלם בעירו מוציאים אותו לדון בעיר אחרת אף על פי שהבי"ד שבעירו יותר גדול".

ובחי' רעק"א (שם) הביא מש"כ בשו"ת שבות יעקב ח"ג (סימן קמא) דאו עשיר או אלם מוציאים אותו מעירו. ובפ"ת שם (סק"ו) כתב בשם תשו' מים חיים (סימן א) אפילו אם הבי"ד שבעירו קבוע. עוד כתב שאפילו דנו אין דיניהם דין אפילו בדיעבד. ובשו"ת משפטי עזיאל ח"ד (סימן א) הביא מש"כ בשו"ת עבודת הגרשוני (סימן מו) דאף שמרבה עליו ההוצאה על הנתבע, שומעין לתובע וכופין לנתבע לילך אחריו, כל היכא דאיכא למיחש שמא יסתתמו טענותיו (מטה שמעון הגה"ט סק"ה).

והנראה פשוט שגם בנידון דידן יש חשש שיסתתמו טענות הבעל, הואיל ויש הבדל בין החיוב של הבעל להופיע לפני בית הדין באופן פיזי, וכן יש עליו צו עיכוב יציאה, ומאידך האשה אין צריכה להופיע באופן פיזי, ודי לה להסביר את טענותיה בשיחת טלפון עם וידיאו במהלך הדיונים. בקשה זו של הבעל הופנתה בתחילה עוד לפני הדיון הראשון שהתקיים לפני בית הדין האזורי בירושלים ע"כ הבעל בתאריך 13.7.2020, בה דורש ב"כ הבעל שעל האשה להופיע לפני בית הדין באופן פיזי, וזאת בעקבות בקשת האשה ביום 2.7.2020 שלא תוכל להופיע פיזי עקב התפשטות נגיף הקורונה ומבקשת מבית הדין לקיים את הדיון בשיחת וידיאו. הרי שבקשתה לא להופיע לדיון הוא רק מחמת מגבלות הקורונה בלבד. הבקשה שהאשה תופיע פיזית בפני בית הדין הועלתה גם בתחילת הדיון השני בפני בית הדין דנן בתאריך 14.3.2021, הואיל ואי אפשר לנהל דיון הוכחות בלי נוכחות האשה, ובקשו לדחות את הדיון. עוד טען ב"כ האיש (שורה 73) שעל טופס השחרור יש להם טענות, וכיון שהאשה לא כאן אני לא יכול להעלות את הטענות שלי כדי שהאשה לא תהא מודרכת לתשובה ע"י בא כחה, וע"י חקירה הוא יוכל להעלות את הדברים, ומתנגד לשאלת בית הדין אם הוא יכול לחקור אותה בזום.

לאור הנ"ל יש לפנינו שתי טענות שאין לאפשר המשך הדיונים בתביעת האשה לחייב את האיש לגרש את אשתו. האחת, שאין השוואה בין הצדדים, וכמש"כ הרמב"ם הנ"ל שמשפט צדק זה השויית שני בעלי הדין בכל דבר, וכן מבואר במאירי הנ"ל שמצות עשה לדיין שישווה את כל דרכיו אצל בעלי הדין, וכ"כ הטושו"ע איזהו צדק משפט, זו השוויית שני הבעלי דינים בכל דבר. ובפרט שהבעל דרש זאת שהאשה תופיע, וכן מעיקרא היתה דעת האשה להופיע, אלא שלבסוף חזרה בה. וכן נראה שאין קושי מיוחד לאשה להופיע לדיון הואיל ורוב הילדים גדולים, שהרי הבן הגדול הוא בן 19 ואחריו 18, ואחריו 14, ואחריו 10 וילד קטן בן 3 וחצי שנים וסביר להניח שישנה אפשרות לסדר את הילדים אצל המשפחה או בייבי סיטר.

הטענה השנית, טען ב"כ האשה שהוא לא יכול לנהל שלב של ההוכחות בלי שהאשה תופיע. הדברים פשוטים, שבכל תביעה – ובפרט בתביעה לחיוב גט – יש שלב שניתן לצדדים לקיים דיון הוכחות, ובכל ערכאה משפטית צריכים בעלי הדין להופיע כדי לאפשר את החקירות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. אשה התובעת גירושין, האם יכולה למנות מורשה לתביעה זו אם הבעל מתנגד לכך.

יש להוסיף על הנ"ל, שהבעל התנגד לנהל את הדיון לפני ב"כ האשה, אשר הציגה בפני בית הדין את טענותיה של האשה, כדי לחייב את הבעל לתת את הגט. ובזה נראה שעל פי עיקר הדין אין האשה יכולה למנות מורשה כדי לסדר טענותיה לחייב את הבעל בנתינת גט, וחייבת היא להופיע לפני בית הדין כדי לטעון את טענותיה.

ביאור הדברים, מעיקר דינא דגמ' אין התובע בדיני ממונות יכול למנות מורשה לטעון את טענותיו בבית הדין אלא אם כן יכתוב לו הרשאה שהוא מקנה לו את הממון שהוא תובע, והוא גם נותן לו רשות לילך לדון עם הנתבע ולהוציא ממנו ממון, וכדאיתא בגמ' ב"ק (ע): "ואמרי נהרדעי אורכתא (פ' רש"י הרשאה) דלא כתיב ביה זיל דון וזכי ואפיק לנפשך לית ביה מששא, מ"ט משום דא"ל היאך לאו בעל דברים דידי את". וכן כתב הרמב"ם (פ"ג משלוחין ה"א), וז"ל:

"מי שהיתה לו קרקע תחת יד אחד, או שהיו לו מטלטלין פקדון, ורצה לעשות שליח לדון עם זה, ולהוציא הקרקע או הפקדון מתחת ידו הרי זה כותב לו הרשאה, וצריך לקנות מידו שהרשהו, ואומר לו לך דון וזכה והוציא לעצמך וכיוצא בעניינים אלו, ואם לא כתב לו אינו יכול לדון עמו, מפני שהוא אומר לו אין אתה הוא בעל דינו."

ובתשו' הרשב"א ח"ב (סימן קמג) כתב דמה שאמרו שצריך לכתוב "זיל דון ואפיק לנפשך", משום דינא קאמר, ואי משכח לישנא אחרינא דמשתמע מיניה דמקנה ליה, מהני ושפיר דמי. וכן כתב הטור (סימן קכב ס"ד) המרשה את חבריו להוציא את שלו מיד המחזיק בו, צריך ליקח לו בקנין שהרשהו, וצריך לכתוב לו זיל דון ואפיק לנפשך, שאם לא כן אם ירצה המחזיק לא ישיב לו דבר, שיאמר לו לאו בעל דברים דידי את. וכתב מרן הב"י הא דכתבו הרמב"ם והטור שצריך לקנות מידו שהרשהו הוא מגמ' ב"ק (ע). אי שליחא שוייה או שותפא, אלמא דמיירי שהקנה לו, דאל"כ במה נעשה לו שותף. וכ"כ לדינא מרן השו"ע שם (ס"ד).

וכן מבואר בטוש"ע שם (ס"א) אע"ג שלווה ששלח למלוה את חובו על פי ציוויו של המלוה ונאבד פטור, אם ירצה הלווה לא ישלחנו ע"י שליחו אפילו אם יש עדים שעשאו שליח, עד שיבוא בהרשאה, והטעם מפני שיש לחוש שהמלוה ימות לפני שימסור הלווה את החוב ביד שליחו, ואם נאנסו בדרך יהיה הלווה חייב לשלם ליורשים, כיון שלא נתנם לו עד שמת המלוה, לפיכך עצה טובה ללווה או לנפקד שלא יתנו לשליח, אלא אם כן בא בהרשאה שהקנו אלו בקנין אגב קרקע מה שיש לו אצל פלוני, וכתב בביאור הגר"א (סק"ה) הא דבעי קנין אגב הוא משום דמטבע אינו נקנה בחליפין, אלא אגב קרקע.

וכן כתב להדיא הטור (ריש סימן קכג):

"מדינא דגמרא אין כותבין הרשאה אלא לתבוע פקדונו שביד חבריו ולא כפר לו, וכן יכול להרשות לתבוע קרקע אפילו אם כפר בו, או מלוה בשטר אם כפר בה הנתבע, לפי שהיא כפירת שעבוד קרקעות, וכשם שיכול להקנות השטר ושעבודו בכתיבה ומסירה, כך יכול להרשות עליו ולמסור השטר בידו כדי שיגבהו, וצריך לכתוב לו קני לך האי שטרא וכל שעבודא דאית ביה, אבל אין כותבין הרשאה על פקדון שביד חבריו שכפר בו שנראה כשקר וכו', וכן אין כותבין על מלוה שבעל פה שלהוצאה ניתנה ואינה נקנית אלא במעמד שלשתן..."

והא דכתב הטור דאין כותבין הרשאה על פקדון שכפר בו חבריו, הוא מדאיתא בגמ' ב"ק (ע). דאמרי נהרדעי דלא כותבין אורכתא אמטלטלי משום דרבי יוחנן, גזל ולא נתייאו הבעלים שניהם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אינן יכולים להקדיש, זה לפי שאינה שלו וזה לפי שאינה ברשותו. איכא דאמרי אמרי נהרדעי לא כתיבין אורכתא אמטלטלי דכפריה, טעמא דכפריה דמיחזי כשיקרא, אבל לא כפריה, כתיבין. ופסק הטור כאיכא דאמרי דוקא דכפריה דמיחזי כשיקרא, הלא"ה כותבים, וזה כדברי הרא"ש ב"ק (פ"ז ס"ד) ושכן כתב הרי"ף.

אלא שכתבו התוס' שם (ד"ה אמטלטלין דכפריה) דהאידנא נהגו לכתוב הרשאה גם על מטלטלין שכפר בהם, משום דאנן לא חיישינן למיחזי כשיקרא, אלא ששוב כתבו התוס' שנהגו לכתוב הרשאה גם על מלוה הגם שאין אדם יכול להקנות הלואתו לחבירו. וביארו, דלשינא בתרא דאין כותבים הרשאה רק במה דמיחזי כשיקרא, הלא"ה כותבים הגם שאין יכול להקנותו, משום דס"ל דשויא שליח, ועשו תקנה לגבי שליחות כאילו היה קונה בקנין, וכ"כ הרא"ש ב"ק (פ"ז סימן ד).

אולם הרמב"ם (שם ה"ז) כתב:

"אבל הגאונים תקנו שכותבין הרשאה אף על המלוה כדי שלא יטול כל אחד ממון חבירו וילך לו למדינה אחרת, ועוד תקנו שאם הרשהו ליטול מעות שיש לו ביד חבירו, או לתבוע ממנו הלואה ולא היתה למקנה קרקע, מקנהו ארבע אמות מחלקו שבארץ ישראל, ומקנה לו המעות על גבן, ודברים אלו דברים קלים הן עד מאוד ורעועים, שזה מי יאמר שיש לו חלק בא"י, ואפילו הוא ראוי אינו ברשותו. והגאונים עצמן שתקנו תקנה זו אמרו שאין אומרים יקוב הדין את ההר, ואינה אלא כדי לאיים על הנתבע, אם ירצה לדון וליתן בהרשאה זו נפטר, ולמה יפטר שאין זה הבא בהרשאה זו הרעועה פחות משליח שעשאו בעדים, אבל אם לא ירצה הנתבע לדון עמו, אין כופין ליתן לו ולא להשביע עד שיבוא בעל דינו."

הא קמן שהרמב"ם הביא תקנת הגאונים שכותבים הרשאה אף על המלוה, לא כמו שכתבו התוס' והרא"ש שעשו תקנה בשליחות כאילו היה עצמו קונה, אלא שלא יטול כל אחד ממון חבירו וילך לו למדינת הים. ומרן הב"י (סימן כג, עמ' לא) כתב לדקדק מהרמב"ם דוקא במלוה בשטר תקנו ולא במלוה בע"פ, אלא שכתב בב"י שהמנהג כדברי הרא"ש שנוהגים לכתוב הרשאה בין בפקדון בין בגזל, בין במלוה בשטר ובין במלוה בע"פ ואף על פי שכפר בו. והב"ח שם (ס"ד) סתם בזה כדברי הרמב"ם בשם הגאונים והביא בשם י"א דברי התוס' והרא"ש, וסיים וכן נוהגים.

אלא שגם מרן השו"ע שכתב בב"י שכותבים הרשאה אף על תביעת מלוה בע"פ הביא שם (ס"ב) דברי הרמב"ם דאם היה לו שבועה על חבירו, אינו יכול להרשות אחר עליו להשביעו, שאינו דבר שנקנה בקנין, שאינו אלא דברים בעלמא. וברמ"א שם כתב דה"ה מי שהיה לו תביעה על חבירו וכתב לו הרשאה על התביעה שיש לו אצל חבירו אין ההרשאה כלום, דהתביעה אינה דבר שיכול להקנות, אלא צריך לכתוב ההרשאה על הממון שעליו התביעה.

והוא מדברי המרדכי ב"ב (סימן תריג), מעשה באדם אחד שהיה לו תביעה על חבירו, ונתן התביעה לאחר בקנין גמור, ופטר ר"י משפירא את הנתבע אף משבועה כי אמר שאין הקנין כלום, מאחר שלא היתה התביעה בעין, והיינו כרשב"ם. וכתב על זה הב"י: "ואני תמיה, שהרי מעשים בכל יום שאדם מרשה את חבירו על מלוה ומקנה לו בקנין", ואמאי לא הוי לכל הפחות כמו אורכתא דקי"ל דכותבים אפילו אמטלטלי דכפריה, "ומיהו התם שליח הוא דשויה", ספר החכמה. ובדרכ"מ שם (סק"ד) כתב לבאר דברי המרדכי: "דמה שכותבים אמלוה היינו טעמא שלא יהא כל אחד נוטל מעותיו של חבירו והולך למדינת הים, אבל כאן שהקנה לו התביעה והתביעה אין בה ממשות כלל, הוי קנין דברים בעלמא, ועוד דהרי היה אפשר להקנות לו גוף הממון שהיה לו התביעה עליו, ולכן פסק דאין ההרשאה כלום. ומטעם זה כתב הרמב"ם, והביאו רבינו בסמוך דהמורשה על השבועה, אינו כלום, והוא הדין לזה, כן נראה לי". וזה ביאור לדברי הרמ"א בהגהה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובביאור הגר"א (סק"ב) כתב הא דלא מהני הקנאה על השבועה דהווי מילי, ומילי לא מימסרן לשליח, וכדאיתא בגמ' גיטין (כט.).

נמצא לדברי מרן השו"ע והרמ"א לא שייך להקנות תביעה לחיוב גט הואיל ואין בה ממשות, והווי כמילי דלא מימסרן לשליח. אך הסמ"ע שם (סק"ח) כתב לבאר דברי המרדכי כשהקנה לו התביעה, אולם לא כתב לו הרשאה, דלהעמידו במקומו ע"י הרשאה מהני, כמו שכותבים הרשאה על כל מלוה אפילו דע"פ ואפילו דכפר בה. וכן כתב הש"ך (סקי"ב), דמה שכתב השו"ע בשם הרמב"ם דלא מהני הרשאה על השבועה, זהו דוקא לשיטת הרמב"ם, אבל לפי מה דקי"ל דעשו תקנה בשליחות, אם כן יכול להרשותו אף על השבועה. והעיר הש"ך (סקי"ג) גם על מה שכתב הרמ"א, דמהני הרשאה אף על התביעה כיון דאינו אלא שליחות, וכמש"כ הסמ"ע והב"ח, ולכן כתב שאפשר למנות מורשה אף על תביעת בושת ופגם ונזיקין אף שלא באו לידו מעולם.

ובנתיבות המשפט שם (חידושים סק"א) סתם כדברי הש"ך, וכן כתב ערוך השולחן שם (וס"ג) שגדולי האחרונים חלקו בזה על השו"ע והרמ"א, כיון שמתקנת הגאונים לכתוב הרשאה אף על דבר שאינו מועיל בקנין, הרי שתקנו שתועיל ההרשאה והקנין מתורת שליחות אלימתא, שלא יהא ביכולת הנתבע לומר לשליח לאו בעל דברים דידי את, וכן המנהג לכתוב הרשאות גם על השבועות ועל בושת ופגם ונזיקין, כי לאחר תקנת הגאונים אין לך דבר שאין כותבים עליו הרשאה.

מאידך חזינא בשו"ת מהרשד"ם חחו"מ (סימן סג) שדן במי שקבל כתב הרשאה לתבוע את חובו בשטר, והנתבע מיאן לעמוד איתו בדין עד שיבוא בעל חובו לעמוד איתו על החשבון. וכתב, שהדין עם הנתבע ואין המורשה יכול לכופו לרדת עמו לדין, הואיל וענין ההרשאה הוא רעוע מאוד, וכמש"כ הרמב"ם (פ"ג משלוחין ה"ז), וז"ל: היתה לו מלוה ביד אחר אינו יכול לכתוב הרשאה עליה, ואפילו היה לו חוב בשטר, מפני שמלוה להוצאה ניתנה, ואין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם וכו', זהו הדין שנראה לי מן התלמוד, אבל הגאונים תקנו שכותבים הרשאה אף על המלוה כדי שלא יהא כל אחד נוטל ממון חבירו וילך למדינה אחרת, וכו', ודברים אלו קלים הן עד מאוד ורעועים וכו', והגאונים עצמן שתקנו תקנה זו אמרו שאין אומרים יקוב הדין את ההר, אלא כדי לאיים את הנתבע, אם רצה לדון בהרשאה זו נפטר. ע"כ.

וכתב המהרשד"ם ומשמע שאין אנו יכולים לכופו את הנתבע שיעמוד עם המורשה בדין אפילו על מלוה בשטר, ואפילו שנראה שאין כן דעת שאר הפוסקים, כדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו אפילו בדבר חמור כזה, כל שכן שהוא מעיד שהגאונים בעצם אמרו שאין אומרים בזה יקוב הדין את ההר. ועוד, שגם לגאונים אין הדין כן, אלא כדי שלא יטול ממון חבירו וילך למדינת הים, מה שאין כן במקום דליכא למיחש להכי, ועכ"פ אין לנו להניח דעת הרמב"ם והנמשכים אחריו ללכת אחר היש אומרים, ואין לומר שיש לחייב הנתבע שיוציא ממון התביעה, ואח"כ יבוא התובע, זה אינו כן, דלא אמרו שמחייבין ממון, אלא במקום שיש חשש הערמה, מה שאין כן במקום שאין חשש הערמה.

עוד חזינא בכנסת הגדולה חחו"מ (סימן קכג הגה"ט אות ב) שהביא דברי המהרשד"ם, וכתב שכן כתב בשו"ת הרש"ך ח"א (סימן פז ורא) בפשטות כדברי הרמב"ם, וכ"כ מהר"י אדרבי (סימן שעה) דיכול המוחזק לומר קים לי כרמב"ם, וכן מוכח מתשוב' כ"י להראד"ב (סימן צב), וכ"כ בספר משפט ח"א (סימן ע). אלא שהמהרי"ט חחו"מ (סימן יז) תמה על זה וס"ל שנהגו בכל בתי דינין לכופו את הלווה שידון את המלוה. ע"כ.

הא קמן דכמה מגדולי הפוסקים המהרשד"ם ומהרש"ך ומהר"י אדרבי ועוד ס"ל שיכול הנתבע לומר קים לי כרמב"ם, ואין לכופו לירד עם מורשה התובע לדין אף במלוה בשטר, וכל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שכן לדבריהם היכא שרק מחוייב לו שבועה שכתב הרמב"ם שאין יכול למנות מורשה, הואיל ואין בידו להקנות השבועה, וה"ה שאין יכול למנות מורשה לתבוע, והוא הדין בנידון דידן שאין יכול למנות מורשה על תביעה שאין בה זכות קניינית כלל, שאין האשה תובעת, אלא לחייב את הבעל לגרשה.

זאת ועוד, הרי פליגי רבוותא אם הנתבע יכול למנות מורשה והביאם הטור (סימן קכד), וז"ל:

"איכא מאן דאמר אי בעי אינש דלא למיתי בבי דינא, מצי לשוויי שליח בעדים למטען בשבילו בבית דין, מהא דאמרינן בירושלמי דסנהדרין כהן גדול לא דן ולא דנין אותו [בחי' הגהות איתא שצריך לגרוס דין], ופריך וימנה אנטלר [=מורשה], הגע עצמך אם יתחייב שבועה, וכי אנטלר נשבע, אלמא מצי לשווייה שליח, וכ"כ בעל הערוך מהא שמעינן דמצי למנות שליח. [א"ה, והראיה מדהקשה הירושלמי בפשטות על דכהן גדול אין דנין אותו אמאי שימנה מורשה, משמע שרשאי למנות מורשה אם הוא נתבע.] ואיכא מ"ד שאינו רשאי שלא תהא סנהדרין שומעת טענת שקר מפי התורגמן, והתם משום יקרא דכה"ג שלא לבזותו, וכ"כ הרי"ף בתשו' שאין לנתבע למנות שליח, וכ"כ רב סעדיה [...]

וא"א הרא"ש ז"ל הביא כל זה בפסקיו והסכים לזה, וכ"כ הרמ"ה דמצי תובע למימר ליה לאו בעל דברים דידי את, ולא ניחא לי למיקם בדינא בהדך, ואין המורשה יכול לכופו לתבוע למי שאינו רוצה."

וכתב הב"ח (שם) הא דלא מהני למנות מורשה לנתבע הוא משום שהנתבע בא לפטור את עצמו מתביעת התובע, ולא שייך זה הרשאה בקנין.

ומרן הב"י (שם) כתב שלרמב"ם אין התובע ולא הנתבע רשאים למנות מורשה. ולדינא סתם בשו"ע (סימן קכד) שאין הנתבע יכול למנות מורשה, ורק נשים יקרות שאין כבודן לבוא לבי"ד משגרין להן סופרי הדיינים ויטענו ביניהם, וכיוצא בזה עושים לת"ח שתורתו אומנותו, וזילא ביה מילתא למיזל לבי"ד ולערער בהדי עם הארץ. וכתב הסמ"ע (סק"א) הא דאין הנתבע יכול מנות מורשה דקי"ל דחזקה שאין הנתבע מעיז לטעון שקר בפני מי שחייב לו, מה שאין כן כשיטעון ע"י שליח, אבל בתובע לא אמרו חזקה שאינו מעיז לטעון דברי שקר. ועוד, התובע מקנה המעות למורשה שלו, והרי עומד במקומו, וכאילו הוא התובע בעצמו, מה שאין כן בנתבע אינו מקנה לאחר דבר להיות עומד במקומו. ועוד, בתובע הוצרכו לתקן מורשה שלא ילך אדם בממון חבירו למדינת הים וכו'. ע"כ.

גם הש"ך (סק"א) כתב כן לדינא שהנתבע אינו יכול למנות מורשה אפילו אין הנתבע לפנינו. וכ"כ בספר אורים ותומים שם (בתומים סק"א) שהעיקר כביאור הסמ"ע הא דאין הנתבע יכול למנות מורשה, שאינו מקנה לאחר דבר להיות עומד במקומו. הא קמן, הגם דהסמ"ע והש"ך ויתר האחרונים הסכימו לדינא דהתובע רשאי למנות מורשה, אף כשתובע ממון שכפר בו, או שמרשהו על תביעת בושת ופגם ונזיקין, הגם שאין יכול להקנותם, ודלא כמרן השו"ע והרמ"א וכנ"ל, מכל מקום בנתבע ס"ל דאין רשאי למנות מורשה.

וביותר מזה כתב הש"ך (שם) שאם הנתבע מעכב מיד התובע לטעון עם המורשה אין שומעים לו, אולם אם התובע מעכב ביד הנתבע לטעון ע"י המורשה שומעים לו. וכתב לבאר זאת דמסתמא בתובע הוא נותן כח ורשות למי שעומד עמו, ולגבי הנתבע לא שייך כח ורשות. אלא שראיתי בחזון איש חו"מ (סימן ד אות ז) שהקשה על הש"ך דלענין שליחות אדרבה הנתבע קיל מהתובע, רק התובע אפשר לו למכתב אורכתא ולא הנתבע, והאי אורכתא צריכה כתיבה והקנאה, ואם כן בצירף עמו עוזר לטעון עמו, לא שייך להכשיר משום דנותן לו כח ורשות, ואם נותן לו הממון צריך שיכתוב לו הרשאה כדין. אלא שכתב החזו"א: "ומיהו אפשר כיון שהוא עצמו לפני הבי"ד

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וטוען בעצמו, רשאי להעמיד עוזר על ידו להסביר טענותיו ולבקש לו זכות, ואם כן גם הנתבע רשאי בכך, והמנהג שכתב הש"ך אי אפשר ליישבו".

והוסיף החזו"א: "וכמדומה דעכשיו נוהגים להתיר בין לתובע בין לנתבע להעמיד עוזר לו בטענותיו, וזה יתכן עפ"י דברי הסמ"ע (סימן יז סק"ד)". אלא שהחזו"א עצמו הביא דברי הסמ"ע שהביא ראיה לדבריו מהרמב"ם, וכתב לדחות דברי הסמ"ע מדברי התוס' ב"מ (יד. ד"ה דינא), ולכן מסיק: "ואם כן אין להמנהג קיום אם לא שמתרצים בעלי הדין".

עוד כתב החזו"א: "ומיהו אם אין הבעלי דינים טוענים בבי"ד, התובע יכול לשלוח ע"פ הרשאה גמורה, והנתבע אינו יכול לשלוח שלוחו, אלא אם כן יש טעם הגון שאינו יכול לבוא, ואז שולחים לו סופרי הדיינים, ומיהו אם קבלו עליהם שיקבלו עליהם את דין, ומתרצים שידונו הבי"ד ע"פ טענות השלוחים. שפיר דמי וכמש"כ הסמ"ע".

הא קמן מבואר בחזו"א דהנתבע אינו יכול למנות מורשה, אלא בי"ד שולחים לו סופרי הדיינים, וזה דוקא כשיש טעם הגון, היינו כגון בנשים יקרות משום כל כבודה בת מלך פנימה, או בתלמיד חכם דזילא ביה מילתא. וכשיש הסכמת הצדדים רשאים התובע והנתבע להעמיד מורשה רק לעזור להם לסדר הטענות. שו"ר בשו"ת חשב האפוד (לרב הגאון חנוך פדוואה ח"ב ס"ס ט) שכתב שהמנהג שהנתבע ממנה מורשה כל שאין הצד השני מעכב, אבל בלי הסכמת הצד השני לא מהני. וסיים, וז"ל: "אבל בלי הסכמת הצד השני אי אפשר שימנה מורשה, לא הנתבע, ולא התובע במקום שאינו ענין של ממון, ולא שייך בו שהתובע מוסר זכותו".

ולכאורה האשה שהיא התובעת אפשר שמדינא יכולה להעמיד מורשה, אולם מלבד מה שכתבנו לעיל שדעת מרן השו"ע והרמ"א דלא מהני להעמיד מורשה אף בקנין היכא שיש חיוב שבועה או לתביעה, ודלא כסמ"ע והש"ך ודעימייהו, והבאנו שהמהרשד"ם ומהרש"ך ומהר"י אדרבי כתבו שיכול הנתבע לומר קים לי כרמב"ם, וכו', הנה יש להוסיף מש"כ הריב"ש בתשובה (סימן רלה) דמה דפליגי רבוותא אם הנתבע רשאי למנות מורשה זה דוקא בדיני ממונות, שאפשר לחלק זה בין תובע לנתבע, לפי שהתובע, כל שהרשה אדם בזכות שיש לו בתביעה ההיא, הרי נעשה השליח כבעל הדבר, ולא מצי הנתבע למימר לאו בעל דברים דידי את, אבל הנתבע שאי אפשר לו להקנות דבר אפשר לומר שלא יוכל למנות מורשה. אבל בדיני נפשות אם יש לחלק נראה שהדבר בהיפך, שהתובע אין ממנה מורשה, שהרי אין תובעו ממון שיוכל להרשות עליו, אבל בדיני נפשות כיון דבעינן ושפטו העדה והצילו העדה, ודיני נפשות הכל מלמדין זכות, ואין הכל מלמדין חובה אם כן הנתבע יוכל למנות מורשה ללמד עליו זכות. ע"כ. ודברי הריב"ש הובאו בכנסת הגדולה חו"מ (סימן קכד הגה"ט סק"א).

ואם כן אף בנידון דידן הרי אין לאשה מה להקנות לבא כוחה כדי שבא כוחה יהיה בעל הדבר, שהרי אין היא באה לתבוע ממון, אלא דורשת מבית הדין לחייב את הבעל ליתן לה גט, וזכות תביעה זו אינה ברת קנין. וכן חזינא בשו"ת ישכיל עבדי ח"ה (חאה"ע סימן סג אות ג) במקרה הפוך, שהבעל שתבע את אשתו לקבל גט ממנו, וביקש לעשות זאת באמצעות מורשה, והביא דברי הריב"ש הנ"ל שבדיני נפשות הוא איפכא, וכתב שבתביעת גירושין הוי קצת כדיני נפשות, ולפי"ז פסק במקרה שלפניו שהאשה בלבד היא רשאית להביא מורשה ולא האיש, והוא כמו שכתבנו לעיל שאין לתובע גירושין איזו זכות להקנות למורשה שלו, כדי שיחשב כבעל התביעה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המורם מן האמור

כאמור, בפנינו תביעת גירושין שהגישה האישה. מדובר בבני זוג שחיו יחדיו בארה"ב במשך שבע עשרה שנה, והאשה הגישה תביעת גירושין בפני בית הדין בארץ עם בקשה לעכב יציאת הבעל מהארץ, ובית הדין נעתר לבקשה.

בזמן הדיונים כבר חזרה האישה לחו"ל וטוענת שקשה לה להופיע לדיון, ובאת כוחה תתייצב במקומה, ומאידך טוען הבעל שיש להשוות בין הצדדים ואף על האישה להופיע לדיונים בפני בית הדין.

בית הדין מקבל תביעת האיש וקובע כי יש לאשה להופיע לפני הדיינים, הואיל ומצות עשה להשוות בין הצדדים, כדכתיב בצדק תשפוט עמיתך, וכל שיש חשש שאין השוואה בין הצדדים יש חשש שיסתמו טענותיה.

זאת ועוד הואיל וניהול הדיון התקיים ע"י ב"כ האשה ללא נוכחות האשה, יש לבעל את הזכות להתנגד שהאשה תמנה מורשה לתביעתה. חדא, דעת מרן השו"ע והרמ"א שבתביעה שאין בה זכות ממונית כגון חיוב שבועה, או כלפי הרשות לתבוע, לא מהני קנין בכה"ג והוי קנין דברים. והגם שהסמ"ע והש"ך והנתיבות ועוד חולקים, מ"מ המהרש"ם ומהרש"ך ומהר"י אדרבי ועוד כתבו שיכול לומר קים לי כדעת הרמב"ם ודעימיה. ועוד, מעיקר הדין מוסכם על כל הפוסקים שהנתבע אינו יכול למנות מורשה, וכ"כ הסמ"ע והש"ך הואיל ואין לו זכות ממונית שיכול להקנות. ובשו"ת הריב"ש כתב שבדיני נפשות התובע לא יכול למנות מורשה, ובשו"ת ישכיל עבדי שכן הדין שאין התובע חיוב להתגרש רשאי למנות מורשה.

והגם שהמנהג כיום שבין התובע ובין הנתבע ממנים מורשים, מכל מקום כתבו החזו"א ובשו"ת חשב האפוד שכל זה אם היתה הסכמה בין הצדדים, הלא"ה יכולים לעכב.

והנראה שאין קושי גדול לאשה להופיע לבית הדין הואיל והילד הקטן ביותר הוא כבן שלוש וחצי ואחריו ילד בן 10 ואח"כ 14 ואח"כ 18 ואח"כ 19, ויכולים לסדר להם מי שישגיח עליהם, ובפרט שיש לה משפחה תומכת.

ולכן, יש לאשה להופיע לדיונים כדי להציג את תביעתה לפני בית הדין.

הרב דניאל גודיס – דיין

נימוקי דעת המיעוט בקצרה

קראתי את דברי כב' ידידי היקר הרה"ג דניאל גודיס שליט"א, ואיני מסכים עמו בנידון דידן כלל ועיקר. עם זאת, אחר דיונים ארוכים עם חבריי כדרכה של תורה, ולאחר שלא נתקבלה דעתי, כתבתי את נימוקיי בקצרה רבה, כדי שלא להשהות עוד את ההליך, וכדי לאפשר לתובעת להיערך להגעה לישראל ולהופעה בפני בית הדין בהקדם האפשרי. ייתכן שבעתיד אוסיף לתיק נימוקים הלכתיים מורחבים.

ראשית, אין לך טעם הגון יותר מזה, שהאשה יושבת בביתה בארה"ב עם חמשת ילדיה, וקשה עליה ההגעה לישראל לצורך קיום דיון בפני בית הדין. זהו בדיוק הנידון ד"נשים יקרות" הנזכר בשו"ע חו"מ סי' קכ"ד, ואין צורך להאריך בכך.

נזכיר כי הסיבה שבגינה נענה בית הדין לבקשה למתן צו עיכוב יציאה מן הארץ, על אף שהבעל מצהיר בפני בית הדין שהוא מסכים לקיים הליך משפטי בפני בית הדין בארה"ב ולפעול ככל אשר יורוהו דייני הגולה, היא שלצערנו בדורנו כל מי שאינו נמצא בארץ ישראל, תחת עיניה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הפקוחות של מדינת ישראל, שהיא המדינה היחידה בעולם אשר נתנה סמכות לדייני ישראל להטיל את מוראם על המתדיינים בפניהם, ולמנוע את בריחתם, עלול לעגן את אשתו ח"ו, ואין בית הדין יכול ליתן אמון בבעל זה שבפנינו, שאם נאפשר לו לצאת מן הארץ הוא לא יעגן את אשתו ח"ו. על כן ראה בית הדין לנכון להיענות לבקשת האשה למתן צו עיכוב יציאה מן הארץ כנגד הבעל עד תום ההליך.

ועתה, אם נבוא לחייב את האשה להופיע בפנינו, ומתוך הקושי להופיע בפנינו היא תוותר על זכותה לקיים את ההליך כאן במדינת ישראל, עלול הדבר להביא לעגינותה ח"ו. על כן לדעתי חובת בית הדין היא לשנס מתניים, ולקבוע כי בנידון דידן, אין לך טעם ראוי יותר מזה לקיים את הדין באמצעות שליחים ומורשים, ללא חיוב התובעת להופיע בפני בית הדין.

אזכיר עוד כי בתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים התשנ"ג נקבע בפירוש בתקנה נח(3), כי בית הדין רשאי לאפשר למורשה לטעון במקום בעל הדין כאשר בעל הדין אינו יכול להופיע, והדוגמה שננקטה בתקנה זו היא "כגון אם הוא בחוץ לארץ". אזכיר עוד לחבריי, כי בשני הליכים אחרים המתנהלים בימים אלו בפנינו, אישר בית הדין לתובע להישאר בחו"ל ולנהל הליך באמצעות מורשהו, ובשיחות טלפון חזותיות, וזאת מפאת החשש שמא אם יבוא התובע לארץ יוצא כנגדו צו עיכוב יציאה עקב חובות כספיים לגורמים שונים.

באשר לקביעה כי הופעת התובעת נדרשת לצורך השווייט שני בעלי הדין, נראה לי כי מן הטעם האמור, אין כל חשש של חוסר שוויון בכך שבית הדין אינו מחייב את האשה לעזוב את חמשת ילדיה ולהופיע בפני בית הדין. זאת מכיוון שהדבר ברור לכל, שאין מדובר בהעדפה אישית לצד זה או לצד אחר, אלא במצב נתון, שאין דרך להשפיע עליו. גם הבעל מבין היטב, שלא בגלל נטיית בית הדין ח"ו לאחד הצדדים אין הוא מחייב את האשה לבוא, אלא שלכל אחד מהם היה בית הדין מאפשר לטעון באמצעות מורשהו, אילו היה עליו לטפל בחמישה ילדים בארץ רחוקה. הגע עצמך, האם במקרה של "נשים יקרות" הנז' בשו"ע חו"מ סי' קכ"ד, לא חששו שמא ירגיש התובע כי נסתתמו טענותיו, מפני שאין מחייבים את הנתבעת ה"יקרה" להופיע לדיון? לא ולא. כי הוא מבין היטב שזה רק בגלל מצבה, ולא בשל העדפה אישית.

סוף דבר, לדעתי יש לפסוק את הדין כבר עתה על פי המידע שבפנינו.

למען הסר ספק, על אף שהדבר ברור לכל מי שלמד מסכת סנהדרין ומבין את עומק משמעותה של הכרעת הרוב, הנני רואה לנכון להבהיר, כי אין באמור בדבריי משום הבעת עמדה באשר לתוכן פסק הדין הצפוי. החלטתנו כבית דין בדעת רוב, כי יש להמתין לקיום דיון במעמד שני הצדדים בפני בית הדין, מותרת אותי פתוח לשמיעת שני הצדדים וחקירותיהם, ולהכרעת הדין לגופה של התביעה רק לאחר קיום הדיון.

הרב מאיר כהנא – אב"ד

קראתי את דברי חבריי, והנני מצטרף לדעת הרה"ג גודיס שליט"א, כי בנידון דידן יש להורות על קיום דיון במעמד שני הצדדים.

הרב שלמה צרור – דיין

הנני להגיב בקצרה על דברי האב"ד הרה"ג מאיר כהנא שליט"א.

א. מה שכתב שהאשה יושבת בביתה בארה"ב עם חמשת ילדיה, וקשה עליה ההגעה לישראל, לצורך קיום הדיון, ע"כ. כבר כתבתי לעיל שהיה בדעתה להגיע לדיון בפני בית הדין, ורק מחמת הגבלות הקורונה בקשה שלא להופיע, משמע שאין קושי מיוחד להגיע.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובפרט שכבר ציינתי את גילי הילדים, שהקטן שביניהם הוא כבן 4 ולאחריו כבן 11 והגדול כבן 20, ויש לאשה גם משפחה בארה"ב, ולשבוע אחד אין קושי מיוחד לסדר את כל הילדים תחת השגחה טובה.

ב. מה שדימה נידון דידן ל"נשים יקרות", הרי מקור הדין הוא בדברי הרי"ף שהובא בטור (סי' קכד ס"א) שכתב שנשים יקרות משגרין להם סופרי הדיינים לטעון בפניהם, והובא בשו"ע שם (ס"א), והובא דין נשים יקרות עם דין תלמיד חכם שתורתו אומנותו, ובתרווייהו טעמא דמילתא דזילא בהו מילתא למיזל לבית הדין ולערער. אולם בנידון דידן אין בזה זילא מילתא כלל לאשה שתבוא לפני בית הדין לטעון טענותיה.

ועוד גם בנשים היקרות כתב הסמ"ע (שם סק"ג) שאם ירצה התובע, הולך עם סופרי הדיינים, והיא טוענת בפני התובע ותבוש מלטעון שקר. ואפשרות זו לא קיימת בנידון דידן.

ועוד הרי הטור גופיה (שם) כתב דגם הרי"ף לא ויתר לנשים היקרות אלא לשגר להם סופרי הדיינים ולטעון בפניהם, אבל לא למסור טענותיהן לאחרים. ובנידון דידן הוי כמוסרת טענותיה לאחרים, שהרי היא התובעת, ופשוט.

ג. עוד כתב שיש חשש שאם לא נאפשר לאשה לתבוע בלי להופיע בפני בית הדין, יש חשש שתישאר בעגינותה, ע"כ. לענ"ד הדברים רחוקים מהמציאות שהרי "עגינות" כתבו הפוסקים דהוי כדיני נפשות, והכל ייתן האדם בעד נפשו, ולא מסתברא שהאם לא תדאג למציאת סידור הולם לילדים למשך שבוע כדי להתירה מעגינותה.

ד. עוד מה שכתב שיש בפני בית הדין שני הליכים שאחד מהצדדים הוא בחו"ל, ובית הדין אישר לנהל את הדיונים הגם שהתובע בחו"ל. הדיונים הללו עוסקים, האחד בהסדרי שהות של הילדים שהאב אינו יכול להגיע כדי שלא ייתפס ע"י גורמים הנושים בו, ובזה פשוט שיש לבחון בכל פעם את הדברים לטובת הילדים הואיל והנידונים הם הילדים ולא ההורים.

הדיון השני עוסק בתביעה כספית לחלוקת רכוש ובכה"ג יוכל להקנות למורשה, וכנ"ל באריכות, מה שאין כן בנידון דידן אינה תביעה כספית.

ה. עוד מה שכתב שאין כל חשש חוסר שוויון בכך שבית הדין אינו מחייב את האשה לעזוב את ילדיה, אני תמה שהרי האב טוען כך במפורש, שהוא סבור שאם האשה תופיע בבית הדין, התנהלות הדיונים תהיה שונה. וכל הטעם שיש להשוות בין הצדדים, כד שלא יסתתמו טענותיו, וחשש זה קיים אפילו לא טען כן במפורש, וכ"ש כשטען כן במפורש.

ובעלמא אין בית הדין חשודים להטות הדין, ואעפ"כ בתוקף חיוב ומצות התורה "בצדק תשפוט עמיתך" יש להשוות הצדדים בכל ענין.

מובהר כי אין בכל הנ"ל הבעת עמדה כלשהי לגופה של התביעה, האם הבעל חייב ליתן גט לאשתו.

הרב דניאל גודיס – דיין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנת הדין

כאמור, דייני ההרכב חלוקים בדעותיהם בעניין ולהלכה פוסקים כדעת הרוב.

לכן, בית הדין מורה לאשה להודיע לבית הדין בהקדם האפשרי, מתי היא תוכל לשהות בישראל למשך 7 ימים ברצף [בהודעה מראש של 30 יום לפחות]. עם קבלת הודעת האשה יסדר בית הדין את יומנו כך שניתן יהיה לקיים דיון ארוך אחד או שניים, לפי הצורך, בימים אלו, ואז ניתן יהיה להכריע את הדין.

ניתן לפרסם החלטה זו, לאחר השמטת פרטיהם האישיים של הצדדים.

ניתן ביום ג' באייר התשפ"ב (04/05/2022).

הרב דניאל גודיס – דיין

הרב שלמה צרור – דיין

הרב מאיר כהנא – אב"ד

אחרית דבר

ימים ספורים לאחר מתן החלטה הנ"ל הודיעה האשה כי היא תוכל להגיע לארץ למשך שבוע ימים, בתוך כחודש. בית הדין פינה את יומנו לשני מועדי דיון דחופים. בשני הדיונים, בנוסף לשמיעת הטענות וההוכחות בתביעת האשה לחיוב הבעל בגט, פעל בית הדין להשגת הסכם כולל, אף בנושאים שבעניינם לא הוגשו תביעות בבית הדין. בסופו של דבר, טרם השלמת דיון ההוכחות הושג הסכם כולל, וסודר הגט.

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה